

per se examinandam suscepit, omniumque qui tum adfuere iudicio, jurisjurandi conditio caudidico monasterii, tunc Raberto nomine est constituta, qua ille postea cum aliis duodecim firmavit, possessionem sæpeditam non Ecclesiæ Trevirorum, sed dominio regio tantum competere. Hoc ergo modo re definita et episcopo tandem acquiescente, famosissimus rex cum suorum consensu cellam sancti viri monasterio Prumiæ tradidit, edito traditionis ejusdem privilegio, quo firmavit testatusque est, se pro amore Christi et eleemosyna parentum suorum, Pipini videlicet regis et reginæ Bertradæ, cellam ipsam hac lege jamdicto monasterio subdere, ut omni deinceps tempore rectores monasterii ejusdem eam tenere, et rebus ejus libera conditione in usus suorum Deoque servientium fratrum necessarios uti, ac sine ulla cujusquam contradictione, quæ utilitati communi competerent de ea facere et ordinare deberent; neque rebus solummodo quas tempore eo-

dem cellæ dominium retineret, sed et illis quæ futuris successionebus acquisisset jure firmissimo uterentur.

47. Hæc quemadmodum sint gesta atque statuta poterit qui volet relecto eodem qui hodieque in archivis ipsius monasterii integerrimus manet privilegio scire. Nobis rem breviter commemorasse suffecerit, ne id quod esset utile cognitioni, penitus siluisse, et in hac parte circa B. Goarem officio defuisse merito redargueremur.

48. Denique cum hæc scriberemus, sicut in regimæ monasterii Prumiæ, sic etiam in possessione cellæ S. Goaris Asuero Tancradus, et ei Marcuvar-dus vicaria mutatione successerant.

49. De abbate porro Asuero et cella sancti viri ea quæ primo retulimus ita esse gesta, quidam ex senioribus non indignus fide ab eodem abbate se audisse est protestatus.

APPENDIX.

HISTORIA TRANSLATIONIS RELIQUIARUM

SS. MARTYRUM

CHRYSANTI ET DARIÆ

Ex urbe Roma in Galliam.

(Apud Mabill. Act. SS. ord. S. Bened. tom. IV p. 611.)

CAP. I.

Anno Dominicæ Incarnationis 844, imperante Luthario Augusto, filio serenissimi imperatoris Ludovici, Marcwardus, abba Prumiæ monasterii, Romam ire disponens, memorati principis impetravit licentiam et epistolas ad pontificem sedis apostolicæ Gregorium, in quibus regia conveniebatur auctoritate ut alicujus præclarissimi martyris corpus ei dari deberet famæ celebrioris, de cujus passione ac veneratione nullus fidelium posset ambigere. Arrepto namque jam itinere, cum comperisset antedictum papam obisse Gregorium, aliumque pro eo constitutum nomine Sergium, missa ad imperatorem relatione, receptisque mox ad nuper creatum antistitem mandatis, tandem post longa itineris spatia Romam ingreditur. Susceptus denique honorifice ab apostolico papa, epistolas ei regias tradidit. Ille, jussis imperialibus ejusque petitionibus favorabiliter in omnibus annuens, spondit se cuncta facturum quæ suggesserat. Post hæc misit ei per Marinum episcopum librum sanctorum continentem passiones, jussitque passionem sancti Chrysanti et Dariæ litteris tradere, pollicitus eorum corpora se ei daturum. Constituta itaque die ad Lateranensem properat ecclesiam. Cumque jussus ad Romanum ingressus fuisset pontificem, positus in locello super altare cor-

poribus, atque ex utraque parte stantibus clericorum ordinibus, et canentibus, tradidit ei cum summa veneratione et honore præfatorum martyrum corpora, sub invocatione nominis Domini præcipiens eum circa venerationem eorum intendere, quo uterque Dei omnipotentis offensam possit effugere: ipse quidem quod dederit, ille vero quod datis debitam non providerit venerationem. Tradidit ei quoque reliquias quadraginta sex sanctorum martyrum, ac præcepit in tumulo eas memoratorum recondi sanctorum. Susceptis itaque cum summa veneratione corporibus, omnes præcipitans moras maturavit perfectionem. Omnibus igitur incolumibus, quinquagesimo die postquam ab Urbe gressum extulerant, in possessionem veniunt monasterii, videlicet in cellam sancti Goaris: ubi per biduum commoratus, ordinatis fratribus, cum venerandis corporibus præmittit eos ad Prumiæ monasterium, quorum fratres adventu comperto, cum maxima gratulatione sacris induti festinant occurrere cum candelabris et crucibus. Quæ vero in hoc spatio itineris miracula Deus ad ostendenda sanctorum suorum merita declaraverit, translatione eorum peracta expediam. Cum ingenti itaque devotione et gaudio susceptis sanctorum reliquiis, omnibusque quæ temporari congruebant canentibus, iv Nonas Julii deferunt eas in Prumiæ

* De cella sancti Goaris, ac de ejus donatione Asuero Prumiensi per Pippinum regem facta, legendus

Wandalberti liber de miraculis sancti Goaris, cap. 5, supra.

monasterium; jacueruntque in eo quo delata fuerant feretro ad dexteram altaris usque xi Kalendarum Novembrium die, scilicet quousque pars quædam antiqui templi complanata in spatium prolixius extenderetur, tumulo dignus conderetur. Quo expleto tempore, memorata die translata sunt sanctorum corpora et ab episcopo Theganberto * admodum religioso viii Kalendarum Novembrium, videlicet passionis eorum die, in loco quo nunc venerationur, scilicet in possessione sancti Salvatoris, in cella quæ Novum Monasterium vocatur, cum summo honore omniumque gratulatione tumulata: ubi nunc eorum intercessionibus ad laudem sui nominis orantes Christus exaudit, sicut ex subjectis comprobatur miraculis. Sed antequam illa quæ post eorum tumulationem acta sunt miracula proferantur, ea quæ paulo superius promisimus, reddenda prius in initio videntur.

CAP. II.

Igitur cum ab Italia degressi ad basilicam beati Goaris gressum dirigerent, femina quædam, non ignota civibus suis, cum nimio renium teneretur dolore, audito sanctorum adventu, petiit se eorum obviam duci. Cumque hinc inde a duobus sustentata, vix ad locum pervenisset, mox ut tetigit feretrum quo sancta vehebantur membra, omnis ita fugatus est dolor, ut omnibus insipientibus libero ante gestatorum gressu curreret. Hæc prima nobis sanctorum enituit virtus: licet fidelis post viri relatione conperissem, adhuc nobis in Italia positus, simili modo eorum orationibus quamdam feminam contractam fuisse erectam.

CAP. III.

Femina quædam erat non ignobilis, uxor cujusdam Waningi nomine, cujus pedes et crura ita intumuerant, ut pene lecto detineretur. Hæc, audita opinione sanctorum, subvectione equi obsequentiumque admiculo obviam ducta, vix tacto feretro ita sana effecta est, ut per totum montem, cujus in illis locis nimia asperitas et altitudo est, una esset ex gestantibus feretrum. Postero autem die, cum missarum solemnia celebrarentur, ancillula memoratæ feminæ inter missarum celebrationem ita contracta est, ut quæ pedibus venerat, alterius manibus tolleretur: ignoramus tamen quid causæ fuerit. Opinio vero fuit quod servitium recusaverit sanctorum, volens eam domina sua illis delegare. Postea denique cum triduum in eadem ecclesia ubi contracta est faceret, atque pro ea oratum esset, orationibus sanctorum restituta est sanitati; itemque cum domum reverteretur, contracta est, iterumque virtute sanctorum martyrum priorem recepit validitatem.

CAP. IV.

Item femina quædam, cum ita membrorum debilitate contracta teneretur ut vehiculo duceretur, rogavit se obviam duci sanctorum. Hæc orationibus eorum ita salva surrexit, ut propriis firmata gressibus incederet.

CAP. V.

Cum vero jam decerneremus in locum, ubi nunc adorantur, sanctorum deduci corpora, multitudo innumerabilis processit mundare vias per quas reliquæ deducendæ erant martyrum. Cum igitur quædam succideretur arbor, quidam non præcavens casum, cecidit super eum. Cum itaque putaretur mortuus, amota arbore, ut credimus, orationibus sanctorum ita incolumis repertus est ac si nil pertulisset læsionis.

CAP. VI.

Jam vero tumulatis beatis martyribus, quidam

* Is est Thegan seu Tegan, chorepiscopus Trevirensis, cujus habetur historia de gestis Ludovici Augusti, carmine laudatus a Walafrido Strabo, qui

A illuc veniens, cujus aures perpetuæ surditatis tumor obtinuerat, cum sanctorum ibidem præstolaretur devotus suffragium, sanctissimis eorum meritis auditum diu sibi denegatum recipere meruit.

CAP. VII.

Item quidam debilis brachio, ita ut ab humero deorsum penderet aridum, præterea surditate damnatus; cum ad sanctorum sepulcrum cum fide accederet, et brachium pristinum recognovit officium, et obstructæ aures auditum receperet.

CAP. VIII.

Alius quidam fuit qui ita manum cum brachio debilem habebat, ut semper deorsum pendens omnibus corporis officiis redderetur inutilis. Hic fasciculum lini manus innexus aridæ cum ad memoriam (ut oportebat) venisset martyrum, atque super altare poneret, protinus a rigiditate sua resolutum prior rediit virtus.

CAP. IX.

Quædam item femina cupiens deo et sanctis martyribus illic servientibus, subsidiis corporalibus subvenire, onustum plaustrum cum pane et potu, aliisque necessariis secum ducens, ad locum properabat. Verum cum jam in proximo esset, præcessit plaustrum. Cumque sepulcrum minime auro vel argento cerneret fulgere, ut stolidæ et irreligiøsæ solent mentes, despexit et irrisit locum: atque suorum obviam concito reversa gradu, jussit eos qua venerant redire, dicens nihil ibi sanctitatis contineri. Tunc multatione [al., multatione] sanctorum carrum contractum est, potusque diffusus, atque omnia superposita ita dispersa sunt, ut nullo usui apta redderentur. Ipsa denique tertia die ob vindictam contemptus mortis poena multata est.

CAP. X.

C Alia item femina cum valida scabie omni premeretur corpore, adeo ut lepra putaretur, sed etiam diutino morbo lecto teneretur, præterea neque medicorum ulla potuisset arte curari; hæc cum audisset a vicinis cereum in honore martyrum fieri, accensa fide particulam cereæ coemplant, fecit in eodem misceri cereo. Cum itaque cereus ad sepulcrum delatus fuisset martyrum, mirum in modum, mox ut igni accensus est, sensit ægra longe posita virtutem, atque e stratu surgens pristinam recepit corporis sanitatem.

CAP. XI.

Item alia incensus digitos atque rigidos habens, admonita divinitus ut ad memoriam properaret sanctorum, fide ducta, ad locum ita sana reversa est, ac si nihil unquam læsionis pertulisset.

CAP. XII.

D Quidam nobilis vir amore ductus sanctorum volebat locum adire. Hic conjugem suam hortatus ut secum pergeret; illa e contra aspernata dixit, se potius ad opera sua pergere, nam non esse verum quod fama vulgaverat. Ille quidem coeptam perficiens voluntatem, illa vero in sua manens perfidia, cum ad locum properaret destinatum, equo dejecta brachium fregit, ut hactenus ita manens nulla possit medicina curari.

CAP. XIII.

Quidam puerulus ita claudus ab utero exstitit matris, ut ratiuitas gressum negaret. Hic cum humeris matris fide ad tumulum tolleretur sanctorum, ita sanctissimis martyrum meritis sanatus est, ut qui alterius gestatus venerat gressibus, propriis relictus matrem subsequeretur.

ejusdem meminisse videtur in alio carmine ad Algerum, monachum Elewangensem.

CAP. XIV.

Quædam item cum manum atque brachium ita incurvum ac debile haberet, ut neque ad os quidaquam eo potuisset deducere, cum ante sepulcrum martyrum diu prostrata jaceret, tandem orationibus eorum pridie Palmarum die pristinæ reddita est sanitati.

CAP. XV.

Redeunte tempore quo beatissimorum martyrum corpora in locum, ubi nunc adorantur, delata sunt, cum celebritas anniversarii immineret diei, inter frequentiam multitudinis quæ pene illuc innumeralis tunc accurrebat, contigit quædam feminam a pago Tulpaciense [f. Tulpaciense] ex beneficio Oltrici advenire. Hæc unicam filiam jam quinquennem, nomine Ermenradam, cujus oculos cæcitas obdlexerat caligo, habens, dolaris acta stimulis, secum meritis illuminandam sanctorum devote attulit. Quæ cum a custodibus peteret, ut in aliquo ecclesiæ loco suffragium præstolatura sanctorum poneretur, permessa est in angulo cryptæ, ubi ad pedes adoratur sanctorum, eam deponere. Deposita itaque cum tota die illa et nocte ac si rigida immobilis jaceret, ac matutinum celebraretur officium, et nox diei sequentis daret initium; subito virtus divina per orationes adfuit sanctorum, et luminis recepto vigore quod per triennium sibi denegatum omnes cognoverant, cœpit respicere clare. Hoc itaque miraculum cum per omnium curreret ora, et Domino sanctisque ejus martyribus laudes clamarent, voluit etiam Dominus fidelibus populis geminato miraculo lætitiæ geminare spiritalem, quantique essent sancti martyres apud eum meriti ostendere.

CAP. XVI.

Nam quædam femina nomine Bertrada, ex familia beati Maximini, de villa nuncupante *Ocgisesheim*, cum nimia premeretur imbecillitate, ita ut nervis siccatibus contracta et debilis omnibus redderetur membris; audiens sanctorum virtutem, ad hanc et eandem celebritatem spe sanitatis sese contulit: quæ cum devota martyrum imploraret auxilium, obtentu eorum meruit sanitatem. Igitur cum missarum celebratio perageretur, sanctorum ei advenit virtus: et quæ contracta et debilis aliorum venit adminiculo, propriis firmata gressibus rediit ad propria.

CAP. XVII.

Fuit item in vico, qui Sinciacus nuncupatur, quædam femina, nomine Gamindis, ex familia sancti Petri, cujus facies in tantum erat deformata, ut inuentibus non parvum horrorem incuteret. Ore siquidem ad aurem præ contorto oculisque transversa tuentibus, monstrum quoddam exstiterat. Hæc dominam suam, nomine Heritrudem, deprecatur ad sanctorum ecclesiam properantem, ut candelam quam ad modum capitis sui ut pauper effecerat, secum deferret: quatenus per intercessionem sanctorum omnipotentis miseratio subveniret ejus difformitati. Annuens domina precibus famulæ, secum detulit quod fuerat postulata. Cumque pervenisset ad locum sacratum, candelam inter sacras vigilias accendit ex more. Continuo miserabilem longe positam virtus divina respiciens, omnem deformitatem ab ejus abstulit facie: nam rediens domina ita sanam reperit omni deformitate carentem, et nec signum in facie præterite remanserit infirmitatis. Gestum est et hoc miraculum die natalis eorum.

CAP. XVIII.

Alius quidam, Freosbaldus nomine, de Bunna, pluribus inter suos auctus pecuniis (nam instituentis mercibus operam dabat), valida opprimebatur debilitate membrorum, ita ut nihil aliud nisi paralyticus crederetur: quippe totius corporis bona destitutus validudine, ministrorum potius quam pro-

A priis utebatur gressibus. Hic audita virtute sanctorum, quam orationibus suis infirmantibus conferebant, rogavit se ad eorum deportari memoriam, quo ut aliis, ita sibi sanitatis impenderent opem. Itaque eo vehiculo deportatur; nam, sicut dixi, aliter venire nequibat. Cum igitur votis expletis minime petitum sensisset in se redire vigorem, fecit se unde venerat referri, nil tamen de virtute desperans sanctorum, congruo iterum reversurus tempore. Verum sancti martyres fidem non oblitii recedentis, ut ostenderent se non modo præsentem, verum etiam absentem orationibus suis posse juvare, huic quoque virtute solita adesse dignati sunt. Nam dum famuli cum eo agerent iter, sensit æger meritis sanctorum virtutem sensim sibi advenire. Cum igitur pervenisset domum, atque gestatorio deponeretur, ita firmatis gressibus omnibusque corporis membris cœpit incedere, ut qui quondam diutino tabefactus morbo inutilis jacuerat, ad omnia prorsus suffragio martyrum utilis redderetur. Itaque laudans et benedicens Deum, qui per sanctos suos sanitatem sibi divine gratiam contulit, hactenus virtute potita fruitur.

CAP. XIX.

Fuit quidam homo item ex familia sancti Petri, nomine Daguinus, in villa quæ vocatur Albiniaca, quem eodem anno quo sancta sunt corpora tumulata, ita contigit tibi contrahi, ut penitus ambulare non posset, sed genibus et manibus reperet claudus toto permanens anno. Hic ad locum sanctum carro devectus, per triduum sese reptando per ecclesiam traxit, in crypta sæpe residens apud sanctorum memoriam. Cumque nocte quarta nocturnis puisatis solitus adforet, fuitis eis, a custode jubetur ad horam ecclesia secedere. Ille jussionibus ejus obtemperans traxit se in vestibulum ecclesiæ. Verum nimio vento ibi sedere prohibitus, in aliam se contulit porticum, ducentem per ecclesiam ad pauperum hospitale, et in ipso se projecit introitu ecclesiæ. Ubi cum aliquandiu jacesset, vidit, ut ipse referebat, duos albatos pueros nimium decoros per idem ostium egressos versus domum hospitem pergere; ubi parum commorati per eandem porticum redierunt, et ecclesiam intrantes unus eorum ejus humerum tetigit, eique dixit: Surge, quia sanatus es, et vade ad mansionem. Ille continuo sanus evigilans, laudes et gratias egit Deo, qui eum per sanctos suos ita curaverit, ut vehiculo veniens pedibus propriis ad suam domum perrexerit.

CAP. XX.

Erat quidam puerulus ex familia beati Petri, novi scilicet monasterii, Berefridus nomine, cujus oculus ita cæcitate repleverat caligo, ut omnino negato lumine ductu regeretur alterius. Adveniente itaque Dominicæ nativitate die, visum est patri ejus, qui, ut filius, Berefridus vocabatur, quatenus ad memoriam clarissimorum deduceretur sanctorum. Cum igitur adveniret tempus, quo de more vigilæ celebrabantur nocturnæ, depositus est in crypta ad pedes martyrum, præstolaturus ibidem per orationes sanctorum Domini Salvatoris virtutem. Expletis ibidem vigiliis idem puer ad hospitale relatus est pauperum, iterum mane facto ad tumulum bona spe reversurus. Sed misericordia Domini Redemptoris suffragiis sanctorum martyrum inopinanti in loco adfuit quietis. Nam cum die facto et lecto exsurgeret, ita cœpit omnia dare inspicere, ut inoffenso gressu omnibus insipientibus ad basilicam properaret sanctorum, gratias illi agens, qui ea die exortus est in tenebris rectis corde, qui etiam meritis eorumdem sanctorum visum meruerat recipere oculorum.

CAP. XXI.

Non longe a possessione præstructi monasterii est villa quædam, quam antiquitas Tabernam voluit appellare. In ea quidam erat homo, nomine Alvodus. Hujus itaque ægritudo paralysis ita totum sibi viadi-

caverat corpus, ut pene, omnibus dissolutis membris, vix tactum pateretur aliorum. Ad similitudinem igitur illius evangelici paralytici, inter manus deductus famulantium, ad memoriam devehitur sanctorum; quem in brevi tempore suffragio martyrum ita divina reparavit pietas, ut solidatis membris ad propria exultans et benedicens Deum suis reportaretur, qui aliorum venerat gressibus.

CAP. XXII.

Alius item de eadem villa, nomine Hibaldus, privatione communis damnatus luminis, audiens virtute martyrum concivis sui paralyti dissolutis membris priorem recepisse virtutem, spe roboratus petiit a suo germano eo se deduci. Germanus itaque ejus cum fratris miseratus cæcitatem, tum etiam sanctorum non diffidens meritis, cœpit cum eo iter agens ad locum properare, ac futuræ salutis indicio, ut alterius gestatus officio, mira tendere agilitate. Qui cum haud longe abfuisset a loco, ita ut culmen potuisset ecclesiæ conspici, paululum represso subsequenti gradu: Frater, inquit, si tibi virtus suffragaretur luminis, potuisses utique tecta et parietes ecclesiæ conspicere sanctorum. Hic tacito mentis nutu cæcis orationibus martyrum divinum sibi adesse implorans auxilium, cœpit mirum in modum fugatis tenebris parum videre, et menti injecta digito notare loca. Ad tumulum igitur perveniens sanctorum, ita infra paucos dies pristinam recipit sanitatem, ut non integritatem modo recepisset visus, verum etiam oculorum magnitudinem, qui caliginis diutina cæcitate ita parvi effecti fuerant, ut vix pupilla in eis cerneretur.

CAP. XXIII.

Aliud huic haud multum dissimile subjungam miraculum. Quædam namque femina similiter per continuum cæca, cum desperationis nimix torqueretur angore, funem factum accedens ad locum Deo ac sanctis obtulit martyribus; hæc si ille non competeret, formam sibi a custode petiit dari, quo, reverens domum, aptum præparare potuisset. Interea dum custos neceret moras, illa regenti sibi gressus imperat illo se duci, ubi signorum dependebant funes: nam ad idem opus suum intexere cupiebat. Factumque est. Cumque grossitudinem pertentaret manu, magna circa miseram Dei claruit virtus, ac mira celeritate objecta deseruit cæcitas oculos: ut uno eodemque momento et funem arriperet, et luminis reciperet claritatem. Gaudens igitur et exultans, ad memoriam recurrit martyrum, atque, prout competebat, gratiarum eis persolvit laudes, quod misericordia divina interventu eorum eam respicere dignata sit.

CAP. XXIV.

Tempore quo sanctorum reconditæ sunt reliquæ in memorato sæpius loco, erant in villa nuncupante Crupta, duo carnis conjuncti copula, quorum alter nuncupabatur Wilhelmus, altera Engilsuindis, qui a conjunctionis suæ tempore usque in id tempus bona semper roborati vixerant valetudine. Accidit autem prædicto tempore in dissimili, utrosque fatigari infirmitate. A reibus namque ita omne inferius corpus feritas attrivit morbi, ut nisi obsequentium portarentur manibus, nulla urgente necessitate loco moverentur. Cum itaque frequens sanctorum virtutem et miracula opinio circumquaque diffunderet, habitatores etiam præfatæ replevit villæ. Hac excitati fama, facta conventionem ad locum omnes pariter oratum disponebant ire. Duo igitur jam nominati vicinorum religiositatis cognoscentes voluntatem, tametsi corpore nequirent, animo tamen ire gestiebant. Accepta namque cera, factisque candelis, iusti-

* Hic duo notanda: primum, monachos, ut sæpius jam observatum, hic clericos appellari. Secundum, etiam tum in more fuisse apud monachos, in diebus

A tuerunt propinquos et affines ad memoriam eas beatorum mittere martyrum, quatenus miseratio Redemptoris interventu sanctorum eorum subvenire dignaretur imbecillitati. Parantibus autem eis, mira circa eos divina effulsit pietas. Nam loco nondum motis, dicto citius ita virtus adfuit Dei, ut uno tempore et sanissimi exurgerent, iterque cum aliis arriperent: quique petitori sanitatem aliorum ibant ore, ipsi intercedentibus sanctorum clarissimis meritis per se vota mererentur deferre.

CAP. XXV.

Femina quædam ex provincia Arduennæ, nomine Immina, ex villa quæ *Binusfelt* dicitur, cum jam diu esset surda et muta, manibusque debilis, cum ad locum sanctum comitantibus vicinis et permittente domina sua, Teotburga nomine, oratum venisset diem integrum commorata, mox ut regredi cœpit, primo unius manus et loquelæ auditusque facultatem; mox deinde alterius quoque manus et totius corporis est sanitatem adeptæ: ita ut hodieque vicini et affines ejus testentur, nunquam eam in multo retro spatio, ita ut nunc, sanam exstitisse.

CAP. XXVI.

Item ana quæ priorem in supra dicta infirmitate vidisset, et ad sanctum locum comitata testis sanitatis ejus existeret, nomine Grimilt, cum a viro suo narrata prioris feminae sanitate, quam sub oculis viderat, ut sibi denuo oratum liceret venire, petisset, nec ad id temporis obtinisset; qua hora, ut post compertum est, in monasterio beatorum martyrum missæ Dominicæ diei, quibus illa se interfuturam esse voverat, celebrari cœperunt, ipsa manuum est debilitate et totius corporis multata gravedine, adeo ut quia incessum non poterat, carrucæ superposita ad monasterium denuo veleretur. Cumque venisset, et apud memoriam martyrum aliquandiu perorasset; primo in ecclesia una ei manus est absoluta, deinde inter prandendum alterius manus et totius corporis commoditas restituta. Ita factum est, ut quæ prius alienæ sanitatis narratrix exstiterat, suæ deinceps et compos esset et testis.

CAP. XXVII.

Est consuetudo loci, ut die solemnitate paschalis clerici a vespertinum celebrantes officium ita sacris induantur, ut in missarum agitur celebratione. Factum est igitur, ut custos de more cum aliis indutus, lampades accensus Ecclesiæ procederet. Sed dum incaute progrediretur, positus sub lampadibus oleum lampadis cecidit, atque partem planetæ, qua forte indutus erat, non absque deformitate inferit. Custos exterritus, mox ad secretarium gradum retorsit, atque ea exutus congruo non absque fide, deposuit loco. Hanc, inquit, sancta Daria, si vales tuis reformis precibus. Postridie ejus diei accessit custos, ut depositam gnaris eam mitteret feminis, quæ hujusmodi potuissent emendare vitium, quam diligentius intuens, nec levem in ea reperire potuit maculam, quæ aut honestati aut damno esse potuisset.

CAP. XXVIII.

Villa quædam est non longe a monasterii possessione, quæ *Wisa* vocatur. Hujus igitur habitatores condixerant sibi omnes pariter ad locum contendere, et ut non vacua viderentur venire manu, collatione facta vas quod cupa dicitur, cervisia impleverant, ut etiam dono munentis Deo et sanctis martyribus vota persolverent. Cum igitur jam properare disponerent, consilio habito qualitatem prius tentare voluerunt potus, antequam iter arriperent. Cuniculo itaque facto, nec parva quidem eo digeri potuit gutta. Verum a ministro segniter hoc putantes peractum ab-

solemnibus non tantum albis vestibus, ut sit apud nos, sed etiam aliis ornamentis induerentur.

delecto succedere fecerunt, ut terebrato cupæ fundo potum educeret. Huic aliis succedentibus, cum annis eorum penitus frustraretur labor, ad semet reversi cognoverunt eundem potum ea nocte, quæ Dominica dicitur, coactum. Agnoscentes itaque reatum, pœnitentiam placuli gerentes, votum Deo ac beatis vovere martyribus, se nil ulterius tale in ea

perentaturos nocte, ipsumque potum egenis ac pauperibus erogaturos. Mox voto peracto, omnibus egressus foraminibus potus largissime cœpit effluere. Hoc pro voto egenis distributo, alioque confecto, sicut disposuerant ad memoriam venientes sanctorum, ibique proprii reatus confitentes culpam, votisque persolutis ad propria sunt reversi.

ANNO DOMINI DCCLXI.

ÆNEAS

PARIENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA.

(Ex Gallia Christiana.)

Defuncto Erehanrado, clerus Parisiensis et monasteriorum unanimitas suggestum a rege Carolo Æneam elegerunt. Is autem verbi divini præco egregius, et in scholis palatinis sub Carolo Calvo professor clarissimus, sacri palatii tunc notarius erat, seu, quod idem est, cancellarius. Quo nomine chartæ a Carolo pro monasterio Fossatensi datæ vii Idus Oct., indict. viii, an. vi regni ejus, et concilii Carisiani an. 849, et Suessionensi an. 853, necdum episcopus subscripsit. Hunc in modum peractam electionem Weniloni, Senonensi metropolitano, aliisque provinciæ episcopis significarunt epistola quæ exstat inter epistolas Lupi Ferrariensis (*epist.* 98); quos insimul enixe rogantur, ut eorum votis quanto citius obsecundantes, ponerent celeriter lucernam super candelabrum. Optatis cleri Parisiensis responderunt præsules, electum impensis exornarunt laudibus, ordinationique ejus uno subscripserunt ore; cujus gratia provinciales episcopos convocavit Wenilo archiepiscopus (*epist.* 99 inter ejusdem Lupi *epp.*). At Prudentius, Trecensis episcopus, cum propter notas quibus depressus erat infirmitates, eorum adesse non posset, misit presbyterum, qui vices ejus gereret, ordinationique assensum præberet, modo Æneas quatuor articulis, quibus puram sancti Augustini doctrinam contineri existimabat subscriberet. Vide tractatiam Prudentii epistolam inter ejus Opera (*Patrol.* tom. CXVIII). Utrum subscripserit Æneas veterum documenta non docent, nec quo præcise anno electus et ordinatus fuerit episcopus. Bene autem quod synodo Carisianiensi mense Novembri anno 858 habitæ interfuerit, cujus a Patribus in epistola ad Ludovicum Germaniæ regem *episcopus honorabilis* appellatur.

Carolo regi semper addictus, non solum Ludovicum violati fœderis fraternæque conculeatæ amicitiae coram arguit, sed etiam in concilio apud Saponarias anno 859, in episcopum suæ provinciæ metropolitanum, qui Ludovici faverat invasioni, iudicium ferre non est veritus. Concilio apud Tusiacum mense Octobri anni 860 adfuit (*Conc. Hard.* tom. V, col. 490). Ecce jam tertium, mense Januario anni 861, Dani Lotetiam invadunt, incendio tradunt, cremantque Ecclesiam sancti Germani, et usque ad castrum Melidunum omnia circumquaque depopulantur. Anno eodem Carolus Calvus pontem majorem a se nuper extructum supra terram sancti Germani Antissiodorensis, et viam quæ ad pontem ducit, Æneæ successorumque ejus potestati subiecit pridie Idus Julii, anno regni xxii (*Hist. Ecclesiæ Paris.*, tom. I, pag. 460).

In concilio Pistensi, an. 862, Æneas subscripsit

A privilegio quod monasterio Dionysiano a Landerico jam pridem concessum episcopi confirmarunt, et alteri pro ecclesia sancti Martini Turonensis (*ibid.*, pag. 431). Concilio Suessionensi eodem anno astitit, in quo Rothadi, Suessionensis episcopi, loco alius subrogatus, aliudque Dionysianis monachis, Ludovico abbate petente, datum est privilegium, cui Ormundus diaconus ad vicem Æneæ, Æneasque ipse postea subscripsit (*ibid.* pag. 433, 434). Obviam corpori sancti Germani, cum, Normannis regno pulsus, e villa Novigento in urbem Parisiorum anno 863 reportatum est, ivit Æneas cum canonicis (*ibid.* pag. 469). Alii Suessionensi concilio interfuit xvi Kalend. Septembris 866, epistolæque prælatorum synodiæ ad Nicolaum papam subscripsit viii Kalend. Sept. alterique eorumdem ad summum pontificem de Britonum episcopis, datæ viii Idus Decemb. anni ejusdem. Privilegio monasterii Atrebatensis, in concilio Vermeriensi anno eodem concesso, subscripsit. Anno 867 Æneæ petenti rex Carolus reddidit insulam quamdam eidem civitati ab orientali plaga contiguam ac viciniorum ecclesiæ B. Mariæ, quæ quondam comiti subiciebatur (*ibid.*, pag. 461). Datum præceptum x Kal. Maii, regni anno xxvii. Eidem synodo Trecensi astitit viii Kalendas Novemb. synodiæque ad Nicolaum papam epistolæ de iterata Ebonis expulsionem, et Hincmari ordinatione subscripsit.

Circa hæc tempora, a Provincia Senonensi delegatus, jussu et rogatu Nicolai I papæ, calumnias et convicia Photii adversus Ecclesiam Latinam docto et erudito retudit opere, quod editum est tomo VII Spicileg., pag. 1. Anno 868 rex Carolus Æneæ reddidit villam Nantriacum, in agro Pictavo secus fluvium Clinnum sitam. Datum diploma xv Kal. Aprilis, regni anno xxviii (*ibid.*, pag. 462). Jussu regis ejusdem ad Fossatense monasterium se contulit anno eodem ad recipiendum corpus sancti Mauri, quod e predio Audonis comitis ad Ararim, quo Danorum metu monachi deportaverant, in Fossatensem locum referendum rex volebat (*Sac. Bened.* parte II, pag. 168). Feretrum die 7 Aprilis humeris tulit, solemniter in ecclesiam B. Petri deportavit, et super altare SS. Apostolorum deposuit, ob eamque causam præbendam unam in ecclesia Parisiensi Fossatensi monasterio concessit, annuamque supplicationem instituit (*Chart.* xiv, col. 15). Perperam more suo hujus donationis fidem elevare conatus est Launois, sed quam futilia sunt quæ offert argumenta melius docebit Gerardus du Bois (*Hist. Ecclesiæ Paris.*, tom I, pag. 449).

Adfuit Æneæ, anno 869, synodo ad Vermeriatu,